

СЕКЦІЯ
РОЗВИТОК МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ТА ВАЛЮТНИХ
ВІДНОСИН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА УЧАСТЬ КРАЇН НА СВІТОВОМУ
ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

БУЛАТОВА О.В.,

д.е.н., професор

МАРЕНА Т.В.,

к.е.н., доцент

Маріупольський державний університет

МІСЦЕ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ У СВІТОВІЙ
ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ

Економіки країн Центральної та Східної Європи протягом не одного десятиліття проходили глибокі перетворення. У процесі ринкової трансформації фінансові сектори країн регіону зазнали основних структурних реформ, включаючи приватизацію, лібералізацію та залучення іноземного капіталу на національні фінансові ринки. Разом із тим, за показниками розвитку національних економік група країн ЦСЄ залишається високо диференційованою. Одинадцять з дванадцяти країн регіону (крім Албанії) є членами Європейського Союзу. Крім того, 5 країн (Естонія, Латвія, Литва, Словаччина, Словенія) є членами Єврозони. Безумовними лідерами регіону за загальним рівнем економічного розвитку вважаються Польща, Угорщина та Чехія. Водночас, статистика міжнародних організацій досі відносить фінансові ринки семи країн ЦСЄ (Албанія, Болгарія, Хорватія, Чехія, Угорщина, Польща, Румунія) до категорії ринків, що розвиваються. Емпіричний досвід функціонування фінансових ринків, що розвиваються, показує, що вони, як правило, характеризуються більшою волатильністю основних показників і більш високими ризиками здійснення фінансових операцій. Через непередбачуваність ситуації на фінансових ринках країн ЦСЄ вони є більш привабливими для спекулятивних операцій, ніж для довгострокових інвесторів.

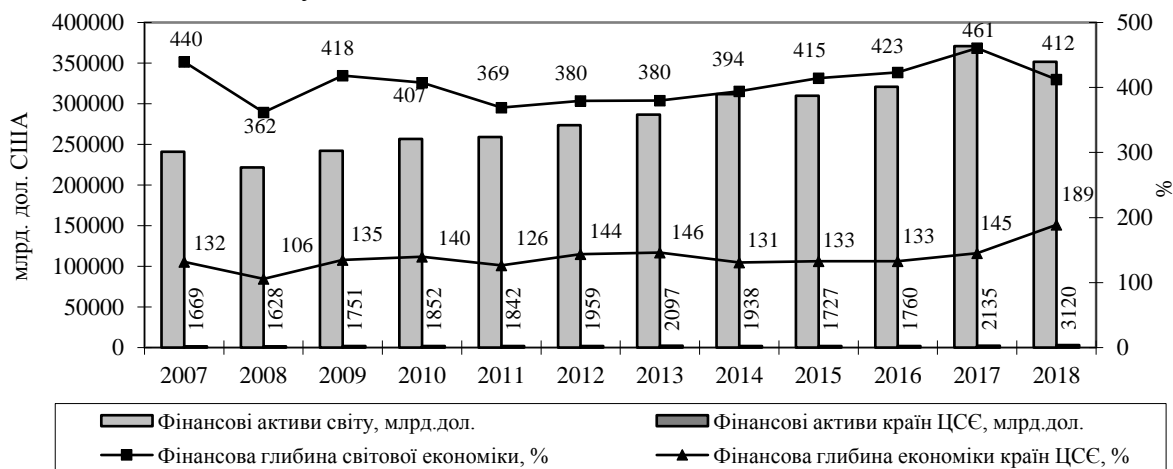
Попри всі позитивні перетворення, якими характеризуються фінансові ринки країн ЦСЄ внаслідок їх глибокого реформування у перехідний період, країни групи не відіграють помітної ролі у перерозподілі фінансових ресурсів світу: питома вага цих країн у глобальних фінансових активах протягом 2007-2018 рр. коливалася у діапазоні 0,5-0,9%, у середньому складаючи близько 0,7% (для порівняння: частка країн ЦСЄ у світовому ВВП зменшилася з 2,3% у 2007 р. до 1,9% у 2018 р.). Відтак, частка країн ЦСЄ у світовому виробництві випереджає їх питому вагу у фінансових активах світу.

Рівень фінансового розвитку країн ЦСЄ також значно відстає від світових показників за індикатором фінансової глибини економіки, розрахованої як відношення фінансових активів до ВВП (рис. 1).

Довгий час фінансовий сектор відігравав другорядну роль у світовому господарстві та національних економіках, забезпечуючи платіжно-розрахункове та валютно-фінансове обслуговування інших секторів. Сьогодні ситуація кардинально змінилася: фінансові ринки перетворилися на самостійну ланку економічної системи, а фінансові операції часто здійснюються у відриві від угод з реальними активами. Унаочненням цього є зростання показників фінансової глибини світової економіки, яка в останні роки перевищує 400% (див. рис.1).

Поглиблення розриву між фінансовим та реальним сектором економіки свого часу стало однією з причин глобальної фінансової кризи і до цих пір слугує чинником розбалансування системи світового господарства. У цьому сенсі, відставання країн ЦСЄ за показником фінансової глибини від загальносвітового рівня фінансіалізації може навіть

розглядатися як свідчення меншої схильності цих країн до фінансових шоків через потенційно менші масштаби «мільних бульбашок».

Рис. 1. Фінансова глибина світової економіки та економіки країн ЦСЄ у 2007-2018 рр.
Джерело: розраховано авторами на основі [1; 3-5]

З часів глобальної фінансової кризи, а також внаслідок зростання масштабів і неконтрольованості фінансових потоків відзначається загальне зростання невизначеності світової фінансової кон'юнктури. При цьому результати цього погіршення фінансових умов відчувають не тільки фінансові ринки країн, що розвиваються, які традиційно вважалися більш схильними до фінансових потрясінь, але й розвинуті фінансові системи. Більше того, відчутнішими були наслідки глобальної фінансової кризи саме для країн, фінансові сектори яких є більш інтегрованими до світової фінансової системи і відігравали у ній помітну системоутворюючу роль. Проте суттєвим недоліком систем економічної безпеки зазначених країн стала їх нездатність передбачити фінансовий шок такого масштабу і вчасно впровадити запобіжні заходи. У цьому контексті, достатньо низькі показники, що характеризують включення фінансових секторів країн ЦСЄ у світовий фінансовий ринок, можуть слугувати індикатором того, що вони є менш схильними до кризового «зараження», тим самим сприяючи забезпеченню їх економічної безпеки у частині її фінансової складової.

Разом із тим, глобалізація неоднаково впливає на зрушення у позиціях країн ЦСЄ у світовій фінансовій системі у розрізі окремих показників. У табл. 1 представлено дані щодо частки окремих країн ЦСЄ та зазначеної групи країн у цілому у світових показниках, що характеризують капіталізацію ринку акцій, обсяги боргових цінних паперів, розмір банківських активів та офіційні міжнародні резерви.

Таблиця 1

Місце країн ЦСЄ у світовій фінансовій системі у 2007 р. та 2018 р., %

Країна	Капіталізація ринку акцій		Боргові цінні папери		Банківські активи		Офіційні резерви	
	2007	2018	2007	2018	2007	2018	2007	2018
Албанія	н/д	н/д	н/д	н/д	0,01	0,00	0,03	0,03
Болгарія	0,03	0,02	0,01	0,01	0,02	0,02	0,24	0,22
Хорватія	0,11	0,03	0,02	0,03	0,04	0,03	0,19	0,15
Чеська Республіка	0,14	1,43	0,11	0,20	0,10	0,09	0,48	1,17
Естонія	0,01	0,00	0,00	0,00	0,02	0,01	0,05	0,00
Угорщина	0,07	0,04	0,14	0,11	0,10	0,05	0,33	0,22
Латвія	0,00	0,00	0,00	0,01	0,02	0,01	0,08	0,04
Литва	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,01	0,11	0,04
Польща	0,33	0,23	0,28	0,30	0,20	0,24	0,91	0,89
Румунія	0,05	0,05	н/д	н/д	0,05	0,04	0,55	0,35
Словаччина	0,01	0,01	0,03	0,06	0,04	0,05	0,26	0,03
Словенія	0,04	0,01	0,02	0,03	0,04	0,02	0,01	0,01
Всього за країнами ЦСЄ	0,80	1,83	0,62	0,77	0,66	0,57	3,24	3,15

Джерело: розраховано авторами на основі [1; 3-5]

Аналіз представлених у таблиці 1 даних, а також оцінка внутрішньорегіональної структури фінансових активів країн регіону дозволили зробити наступні висновки:

1. Країни ЦСЄ є значно диференційованими за рівнем фінансового розвитку. Найбільша частка фінансових активів регіону припадає на Польщу (середня питома вага країни у фінансових ресурсах регіону у 2007-2018 рр. становить близько 40%), Чехію (19%) і Угорщину (19%). Найменшим рівнем забезпечення фінансовими активами характеризуються Албанія (0,4%), Естонія (1,2%) і Латвія (1,5%). Середня частка інших країн регіону знаходиться у діапазоні 2-6%.

2. Неоднаковими є тенденції зміни позицій країн ЦСЄ на різних сегментах світового фінансового ринку. За аналізований період відбулося певне покращення позицій країн ЦСЄ на світовому фондовому ринку (питома вага капіталізації ринку акцій країн регіону у світовому показнику зросла з 0,8% до 1,83%) та незначне зростання частки країн у загальному обсязі боргових паперів (з 0,62% до 0,77%). Питома вага банківських активів країн регіону у світових банківських активах є майже незмінною, незначно знизившись з 0,66% до 0,57%.

3. З точки зору необхідності забезпечення міжнародної ліквідності як важливого показника фінансово-економічної безпеки держави позиції країн ЦСЄ є дещо кращими, порівняно із попередніми показниками: частка країн регіону у загальносвітових золотовалютних резервах протягом аналізованого періоду перевищувала 3%.

При цьому необхідно враховувати, що зрушення позицій країн ЦСЄ у світовій фінансовій системі, які відбуваються протягом останніх років, обумовлені як внутрішніми умовами розвитку фінансового сектору і відповідною внутрішньою динамікою індикаторів їх фінансового розвитку, так і загальним перерозподілом фінансових активів, що відбувається на світовому фінансовому ринку і супроводжується загостренням глобальної конкуренції за фінансові ресурси. Посткризова трансформація структури фінансових ресурсів у розрізі регіонів світу проявляється у суттєвому зменшенні ваги європейського регіону, до якого належать країни ЦСЄ, у розподілі глобальних фінансових активів. Так, загалом фінансові ринки європейського регіону у 2018 р. забезпечували близько 25% глобальних фінансових активів, тоді як у 2008 р. їх питома вага складала майже 41%.

Таким чином, за показниками питомої ваги країн Центральної та Східної Європи у глобальних фінансових активах країни регіону поки що не відіграють помітної ролі у перерозподілі фінансових ресурсів світу (хоча одночасно економіки країн регіону значною мірою залежать від іноземних інвестицій); причому ці показники є нижчими порівняно із місцем країн ЦСЄ у світовому виробництві. Цей факт, однак, не може розглядатися лише як недолік фінансового сектору зазначених країн, але й, з іншого боку, формує меншу їх схильність до кризового «зараження», сприяючи забезпеченню їх економічної безпеки. Рівень фінансового розвитку регіону також відстає від показників фінансіалізації світової економіки. Разом із тим, відносно невисокі показники фінансової глибини країн ЦСЄ свідчать про меншу схильність національних економік до утворення у фінансовому секторі «мільних бульбашок» і відповідно до фінансових шоків. Тим більше, що частка країн регіону у світових золотовалютних резервах перевищує 3%, таким чином, випереджаючи показники їх питомої ваги у фінансових активах і забезпечуючи міжнародну ліквідність країн.

Список використаних джерел:

1. Debt securities statistics. Bank for International Settlements. URL: <https://www.bis.org/statistics/secstats.htm?m=6%7C33%7C615>
2. Financial Market: CEIC Data. URL: <https://www.ceicdata.com/en/indicators>
3. The Global Economy: Business and economic data for 200 countries. URL: <https://www.theglobaleconomy.com>
4. UNCTADstat. URL: <https://unctadstat.unctad.org/EN/>
5. World Economic Outlook Database. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2019/01/weodata/index.aspx>

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (УКРАЇНА)
ПОЗНАНСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
ТБІЛІСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНЕ ДЖАВАХІШВІЛІ (ГРУЗІЯ)
КАГУЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Б.П. ХАЗДЕУ (РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА)
КОМРАТСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА)
ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ ІМЕНІ Д.А. ЦЕНОВА м. СВІШТОФ (БОЛГАРІЯ)
ДЕПАРТАМЕНТ З ПИТАНЬ ЕКОНОМІКИ МАРІУПОЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ВІДДІЛЕННЯ У м. МАРІУПОЛЬ ДОНЕЦЬКОЇ ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВОЇ ПАЛАТИ
МОЛОДІЖНА РАДА м. МАРІУПОЛЯ

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ КРАЇН У СВІТОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ ПРОСТІР

МАТЕРІАЛИ

VII Міжнародної науково-практичної конференції

20 листопада 2020 р.

*Рекомендовано до друку
Вченою радою економіко-
правового факультету
Маріупольського державного
університету
(протокол № 5 від 19.11.2020 р.)*

Маріуполь, 2020

УДК 339.922 (063)

ББК 65.54я431

Особливості інтеграції країн в світовий економічний та політико-правовий простір: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 20 листопада 2020 р.— Укл.: Марена Т.В., Беззубченко О.А., Мітюшкіна Х.С., Захарова О.В., Ніколенко Т.І., Балабанова Н.В., Омельченко Г.П. За заг. редакцією д.е.н., проф. Булатової О.В., д.е.н., проф. Чентукова Ю.І. — Маріуполь: МДУ, 2020. — 120 с.

Конференція присвячена проблемам активізації процесу інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір. В роботі конференції приймають участь науковці, викладачі, фахівці-практики, аспіранти, студенти.

Основні напрями роботи конференції:

- Розвиток інтеграційних процесів в умовах глобального середовища: політико-правовий аспект;
- Розвиток міжрегіональної взаємодії та транскордонного співробітництва в умовах інтеграційних пріоритетів;
- Особливості розвитку зовнішньоекономічних та політичних відносин країн в умовах глобалізації;
- Розвиток міжнародних фінансово-кредитних та валютних відносин в умовах глобалізації та участь країн на світовому фінансовому ринку;
- Інноваційно-інвестиційна діяльність країн у світових координатах розвитку;
- Проблеми міжгалузевої співпраці в умовах глобалізації;
- Забезпечення конкурентоспроможності галузей та регіонів національної економіки;
- Проблеми забезпечення сталого розвитку країн в контексті сучасних світових процесів;
- Сучасні можливості стратегічного розвитку м. Маріуполя.

Організаційний комітет конференції ставить перед собою такі задачі:

1. обмін практичними і теоретичними напрацюваннями учасників конференції у сфері вивчення особливостей інтеграції країн у систему світогосподарських зв'язків;
2. розробка напрямів розвитку міжнародних економічних відносин країн світу.

© Автори текстів, 2020 р.
© МДУ, 2020 р.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ РОЗВИТОК ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА:

Беззубченко О.А., Бережний Є.Ю.	Глобальні детермінанти розвитку світової економіки	4
Богатирьов Д.Ф.	Особливості інтеграційних процесів між державами, що мають різні моделі економічного розвитку	8
Козлова С.О.	Міжнародна економічна інтеграція: сутність, проблеми та перспективи розвитку.....	11
Надежденко А.О., Кучерова А.М.	Українська національна ідентичність в умовах глобального середовища.....	13
Чинчін К.І.	Процес формування інтеграційного права в Україні.....	15

СЕКЦІЯ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН КРАЇН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Балабанова Н.В.	Актуальні тренди сучасного етапу розвитку світової торгівлі	18
Bruch O.O.	Peculiarities of foreign economic activity of Lviv region.....	20
Ємельяненко Є.С.	Особливості зовнішньоекономічних та політичних відносин країн азійсько-тихоокеанського регіону.....	22
Карпенко О.І.	Інтегральний індекс зовнішньоторговельної складової безпеки: інструментарій вимірювання.....	24
Лавчі О.О.	Проблеми та перспективи розвитку біржової торгівлі в Україні... ..	26
Пор'яз Т.Є.	Місце світової торгової організації у глобальній економіці.....	29
Тихонська В.І.	Транзитний потенціал України в умовах глобалізації.....	31
Федоров Е.В.	Протекціонізм та національна безпека.....	33
Черніков К.К.	Оцінка участі України на світовому ринку товарів та послуг.....	35

СЕКЦІЯ РОЗВИТОК МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ТА ВАЛЮТНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА УЧАСТЬ КРАЇН НА СВІТОВОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Булатова О.В., Марена Т.В.	Місце країн центральної та східної Європи у світовій фінансовій системі.....	38
Дмитрієв В.Є.	Наслідки стимулюючої бюджетно-податкової політики держави в короткострокових і довгострокових вимірах.....	41

Жанаєв А.А.	роль державної регуляторної політики у подоланні безробіття в Україні.....	43
Кулешова А.А	Державне регулювання національної валюти.....	45
Кучинська А.С.	Методичні аспекти використання цінових індексів у макроекономічних розрахунках.....	46
Фомичова І.О.	Проблеми нестабільності грошово-фінансової системи України...	48
Чентуков Ю.І., Шабельник Т.В.	Особливості прояву глобальних фінансових трансформацій у країнах центральної та східної Європи.....	50
Шабельник Т.В., Шабельник М.М.	Практичне застосування моделі контролю виникнення фінансових криз за макроекономічними індикаторами на прикладі України.....	53

**СЕКЦІЯ
ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КРАЇН У СВІТОВИХ
КООРДИНАТАХ РОЗВИТКУ**

Бородіна Ю.О.	Шляхи поліпшення інвестиційного клімату України.....	56
Гнідіна В.С.	Аналіз позицій України у світових рейтингах інновацій.....	58
Захарова О.В.	Інноваційні виміри економічної безпеки країни: методичний інструментарій оцінки.....	61
Макарчук О.Є.	Значення інвестицій для економічного розвитку країни.....	64
Мацука В.М.	Інноваційні стартапи як метод міжнародного інвестування.....	66
Мороз С.О.	Інноваційно-інвестиційна діяльність країн у світових детермінантах розвитку.....	75
Надежденко А.О., Коваленко В.Я.	Деякі питання державного управління розвитком «розумних міст».....	70
Сагірова Г.С.	Безпеківі аспекти інвестиційної привабливості України.....	72
Терентьева К.С.	Зарубіжний досвід залучення іноземних інвестицій в національну економіку.....	75

**СЕКЦІЯ
ПРОБЛЕМИ МІЖГАЛУЗЕВОЇ СПІВПРАЦІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Ашимова Т.С., Іванова В.В.	Агропромисловий комплекс України: можливості в умовах глобалізації.....	78
Балабаниць А.В., Шостак М.П.	Імперативи формування конкурентних переваг на туристичному ринку.....	81
Bernatska I.Ya.	Consulting services in Ukraine: problems and ways of improvement..	83
Кислова Л.А.	Теоретичні аспекти дослідження туризму як стратегічного напрямку формування регіональної економіки.....	85

**СЕКЦІЯ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГАЛУЗЕЙ ТА РЕГІОНІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Гунько К.В.	Конкурентоспроможність України: проблеми та перспективи...	88
Зайковський О.С.	Місце університетів в економіці знань.....	90
Ле Хонг Чау Лонг	Перспективи та можливості покращення позицій конкурентоспроможності України.....	92
Макогон Ю.В.	Экономические аспекты восстановления территории Донецкого региона в постконфликтный период.....	94
Тумчышун Yu.V.	Assessing the level of region's economic security in terms of its competitiveness in the region.....	96
Щуренко Я.В.	Проблеми зростання ВВП України в умовах соціально-економічної нестабільності.....	99

**СЕКЦІЯ
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇН В КОНТЕКСТІ
СУЧАСНИХ СВІТОВИХ ПРОЦЕСІВ**

Беспалов С.І.	Групування країн світу за станом забезпечення екологічної безпеки: можливості використання алгоритмів кластеризації...	102
Куталовський Р.В., Пастернак О. М.	Природничий індикатор сталого розвитку міста: «повітря»....	105
Олійник Д.Я.	Побудова економічної моделі за допомогою теорії ігор.....	106

**СЕКЦІЯ
СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ М. МАРІУПОЛЯ**

Дзигар Д.С.	Сучасні можливості стратегічного розвитку м. Маріуполя.....	108
Дресвяннікова В.Д.	Соціальне підприємництво як складова стратегічного розвитку Маріуполя.....	111
Теличко Б.О.	Перспективи міжнародно-економічної інтеграції міста Маріуполь.....	113
Чевичалова Д.О.	Особливості стратегічного розвитку м. Маріуполя.....	114